
POLGÁRI JOG

Főszerkesztő:

Dr. MESZLÉNY ARTUR

Szerkesztők:

Dr. BECK SALAMON

Dr. VARANNAI ISTVÁN

A társadalom jogi egészségtana.*)

Irta: *Pollák Illés.*

Minden újabban előálló egyéni szükséglet újabb védekezést tett szükségessé az egész társadalom érdekében. *Minden új ok új okozatot tett szükségessé.* Minden újfajta, az egyént vagy a vagyont veszélyeztető törekvással szemben *újfajta biztonsági ellentörekvések következtek*, még pedig nemcsak szabályokban, hanem fizikai ellenállásokban is. A betörés ellen jöttek a záruk; mikor ezek már megfurhatók lettek, jöttek a Wertheimok, mikor ezeket is megfúrták, jöttek az acélszekrények és Safek nagyszerű kombinációval. A fahajó után, mert az ágyuk tökéletesedtek, következtek a páncélosok, mikor ezekkel szemben tökélesedtek az ágyuk, megvastagodtak a hadihajók; mikor jöttek az ekrazitgolyók, következtek a dreadnaughtok és mikor már ezek sem nőhettek az égbe, kezdtek bujkálni és alattomoskodni és lettek ők is *vizalatti kasszafurók*. A Jog is így fejlődött az egyének erőszakos vagy alattomos támadásai alatt mindig előbbre, *míg nem ő maga is éppen olyan ravasz és furfangos lett, mint ők.*

Ebből megállapíthatóvá válik, hogy a Jogban is az a Hyppolite Taine által megállapított törvény vezet: hogy aminek valami a teremtő törvénye, az annak a fenntartó és továbbfejlesztő törvénye is. *A Jogot az asocíális ember erőszakoskodása és vadsága teremtette. Fejlesztője is ez.* Ime, a Jog nem más, mint a társadalom örökös küzdelme a bűnnel. *A Jogot eszerint a bűn viszi előbbre*, mert az anarchikus ember viselkedése fejlődött állapotban már büntetté vált.

*) Részlet szerzőnek a Magyar Cobden-Szövetségben tartott előadásából.

Már most hogy hová fog ez a versengés fejlődni, ma nem tudjuk még. De meg kell látni, hogy *Jog és büntett egymásra fejlesztőleg* hatnak, mert láttuk, hogy a vasszekrények tökéletesítése újabb és újabb erőfeszítésre ösztökélte a betörők nemes gárdáját. Tudjuk, hogy a bankók nyomásának minden újabb biztonsági módszerére mind újabb meg újabb hamisítási módszerekre ösztökélik a gazembereknek ezt az osztályát és hogy mennyire összehasonlíthatatlan a modern esalók raffinementje akárcsak az ötven év előttivel: veszedelem nélkül lehet mondani, hogy büntett és Jog egymásra fejlesztőleg hatnak. Büntetlen a civil kassza-furást is kell érteni.

Legjobban a nagyszerű római jog illusztrálja azt a versengést, mely az *egyén és a Jog* közt örökkön-örökké folyik és felette érdekes nézni, mint igyekszik mindegyik a másikon felülkerekedni, mint igyekszik az ember a körülötte mindjobban összefogozódó Jog hézagaiban megélni s mint iparkodik emez a hurokjait mind szűkebbre kötni. Ha ezeket a küzdelmeket egy szóval akarjuk megjelölni, *előttünk áll a civilizáció*.

Ahogy az előbb megállapítottuk: a Jog ebben a harcban, melyet a nagy Ihering professzor „*Gleichwege des Lebens*“-nek nevezett, mind komplikáltabb, ravaszabb és áttekinthetlenebb lett. Ma már ugy a társadalmi, mint a magános ember élete egy nagyszerű hálózatban folyik le, *valami régi módi harisnyához hasonlóban*, melyet az asszonyok négy hosszú acéltüvel (ezek a törvényhozók) kötöttek, s amelyen belül élünk. Ma már valamennyien ennek a harisnyának foglyai vagyunk, melynek az ajtóin senki be, se ki.

A mai ember, becsületes és nem becsületes ember egyaránt, alig bír ebben a végtelenül komplikált harisnyában eligazodni. A nem becsületes ember jóformán még könnyebben, mint a becsületes, mert amaz, ha nem bír a bogok és szemektől mozogni, vagy elszakít egy szemet, vagy keresztülbujik rajta. *Ezek rés- és hézaglakói ennek a szövetnek. Nehezebb a becsületes embernek*. Nehéz már csak azért is, mert *nem ért* ahhoz az utvesztőhöz, melyben élni kénytelen, szinte lehetetlen azt a rengeteg törvényt, rendeletet, jog- és társadalmi szabályt ismernie, melyeknek hinárja közt mozognia kell. Ezek a szabályok, hol írottak, hol nem, és majdnem azt mondhatni, hogy a nem írottak még többen vannak és még félelmetesebbek, mint az írottak. Itt vannak a társas- és erkölcsi élet szabályai, a sima együttélésnek az őseitől átvett és mindennap ujjakkal szaporodó,

törvénynél még szigorubb kényszerei. Itt vannak a hitéletnek, az államnak tartozó erkölcsi, a családi élet tisztaságának és tekintélyének tartozó kötelességek, bölcsességek és észszerűségek, ezer meg ezer imponderabiliák, megmérhetetlen árnyalatok és tekintetek, melyeket mind tudni és alkalmazni kell, ha nem akarunk súlyos összeütközésekbe keveredni, mint *életrendi diáth-hibákba*, melyek végzetessé válhatnak.

És itt áll az a *törvény- és jogszabály-erdő*, mely belénk kapaszkodik, utjainkat áltja, mint abban a bizonyos arab mesében, annak a kutba esett embernek, aki a lelógó kötélbe kapaszkodva, felülről egy teve, alulról egy egér kezdi rágni ezt a kötelet. Néhai Vavrik Bélát, a Kuria nagynevű másodelnökét, sokszor láttuk az utcán, amint nagy meggondoltsággal, lábat láb elé, mint valami jégsima felületen, rakva járt és valaki ezt különösnek mondotta, mire én azt mondtam: Iura novit Curia. A Kuria az egyetlen, akinek minden jogot ismernie kell. Ime, a Kuria elnöke tudja azt, hogy minden lépésével valami jogszabályba ütközhetik. Ezért lépked annyi kinnal és óvatossággal.

Jó. Ez a Kuria tudós és bölcs elnöke. Ő tud minden törvényt, minden rendeletet, miniszterit, megyeit, városit, pénzügyit, közigazgatásit. Tudja a multat, a jelent és még az eljövendőt is. Megtanulta iskolában, egyetemen, bírói hivatásában, egy hosszú élet végtelen és soha meg nem szünő tanulásában, ítélő erejének kiélesítése közben, életének teljes odaadása közben. *De mi a helyzetük azoknak a millió és milliónak, akik mindezeket nem tudják, mert nem tanulták, nem állt módjukban megtanulni és akik az életbe belekerülték, mint ponty a csukás tóba?*

A *Jogrend* ezen a nehéz problémán hamarosan átesett. Felállította a *jogszabályt*, hogy a *Jogot mindenkinek ismernie kell. Kell!* Kathegórikus imperativus, melytől nincs menekülés. Annak a parasztfiúnak künn a mezőn mindent kell tudni: törvényt, rendeletet stb. stb., — csakugy, miként magának a Kuriának, sőt jobban, mint ez, mert ez a zöld asztal mellett, tanácsülésben, nagy tudás és élettapasztaláson átszűrt bölcsességgel és vita után határoz, holott annak a parasztfiúnak, annak a kis tanulatlan, bölcstelen emberkének az ujjából kell szopnia az igazságot.

Ennél a szónál egyszeriben egy nagyobb, komoly épület zárt vaskapuja előtt találjuk magunkat. Nem akarom ezt a kaput döngetni, mert ha belépnék, soha

ide vissza nem találnék. Így tehát csak rövidesen lehet róla szólanom. *Az igazság ugyanis nem azonos fogalom a joggal. Igaza ugyanis mindenkinek van külön-külön a ltkében, de ezek a külön igazságok rendszeresen beleütköznek a mások igazságába.* A tigrisnek is igaza van a maga szempontjából: *őt az Uristen úgy teremtette, hogy csak másnak az eleven élete árán tud megélni, ennél fogva az ő saját külön igazsága ez!* Ennyiben igaza is van annak a már idézett római megállapításnak, hogy jog az, amire a természet minden állatot kioktatott, a római definíció csak annyiban hibás, hogy *az igazságot a joggal összekonfundálta.* Mert amint láttuk: a jog az egyesek igazságainak egy közös nevezőre emelése, *egy magasabb platformja az igazságnak, melyben ennek a szomszédra káros volta ki van küszöbölve.* A tigris nem eszik tigrist: az ő egyéni igazságát nem fedi a tigristársadalom igazsága. Most már, hogy tudjuk, hogy az igazság nem azonos a joggal, *visszajáról is megmondhatjuk, hogy tehát a jog sem lehet igazságos, éppen mert a közösség igazsága, és mert, mint ilyen, fogalmilag kizárja az egyén külön igazságát.* Igaz, hogy ujabban nagy mozgalmak vannak abban az irányban, hogy a jog igazságos legyen úgy, de ez fogalmilag lehetetlen, mert *a Jogrendnek első következménye az egyéni önzésnek fölládozása.* Lehet, hogy a további fejlődés igazságos jogot is fog hozni, sőt valószínű is, hogy a civilizáció ebben a vonalirányban fog mozogni, de ehhez kettőre van szükség. *Egy: az emberek igazságérzésének jobb irányban való fejlődése. A másik: a civilizációnak kulturává kibontakozása.* Ez azonban a jövő zenéje.

A birói gyakorlat megszervezése.

A perek ijesztő szaporodása és az elintézési hátralékok az igazságszolgáltatásnak olyan idült bajai lettek, amelyeknek a gyógyításánál a jó öreg tüneti kezelés fölmondja a szolgálatot. A bírósági személyzet létszámának a foytonos szaporítása terén például már régen tulmentünk azon a határon, amelyen belül a jó bíró kiválogatásához elegendő emberanyag áll rendelkezésre és már régen több bíró van alkalmazásban, mint amennyit az állam kellően díjazni képes.

A perlekedés mesterséges megnehezítése és a perindítás intézményes akadályozása körül is többet engedtünk meg magunknak, mint amennyit a gazdasági élet az egészséges fejlődés veszélyeztetése nélkül elbir.

A tarthatatlan állapot annak a meglátására kényszerít